

1912 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 2012, Ε.Γ.Ε.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΒΑΛΚΑΝΙΑ 1913-2011

Εκατό Χρόνια Θύελλες και Χίμαιρες

Ν. ΜΕΡΤΖΟΣ
Σ. ΣΦΕΤΑΣ
Ι. ΖΟΥΚΑΣ

Μ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
Σ. ΔΟΡΔΑΝΑΣ
Η. ΣΚΟΥΛΙΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Αδελφών Κυριακίδη α.ε.

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προκειμένου να καταστεί αρκούντως κατανοητή η σημερινή πολιτική της Τουρκίας έναντι των Βαλκανίων και η αντίστοιχη ανταπόκριση των χωρών της χερσονήσου, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν ορισμένα στοιχεία που αφορούν:

- α. Στην Τουρκία και στα μέσα που αυτή χρησιμοποιεί ή εκμεταλλεύεται για την υλοποίηση της εν λόγω πολιτικής.
- β. Στη γεωπολιτική – γεωστρατηγική – γεωοικονομική κατάσταση που επικρατεί σήμερα στα Βαλκάνια.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Η Τουρκία έχει 783.562 τ. χιλ. έκταση, 73.000.000 κατοίκους περίπου, είναι σήμερα η 17η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, το κατά κεφαλήν εισόδημα το 2010 ήταν 13.577 δολάρια και είχε το προηγούμενο έτος ρυθμό ανάπτυξης περί το 8%. Είναι μέλος του ΝΑΤΟ από το 1952, μέλος του ΟΑΣΕ και του G 20 και έχει τον τίτλο της υποψήφιας προς ένταξη χώρας στην Ε.Ε. Το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα η Τουρκία είναι η ένοπλη εξέγερση των Κούρδων του ΡΚΚ που άρχισε στα 1984.

Οι εκλογές του 2002 έφεραν στην εξουσία, για πρώτη φορά στην ιστορία του τουρκικού κράτους, τους μετριοπαθείς ισλαμιστές του Ταγίπ Ερντογάν. Ο τελευταίος υιοθέτησε και άρχισε να εφαρμόζει «το δόγμα του νέο-οθωμανισμού», τη θεωρητική βάση του οποίου εκπόνησε ο σημερινός υπουργός Εξωτερικών Νταβούτογλου. Σύμφωνα με το προαναφερθέν δόγμα η Τουρκία επιδιώκει να ανελιχθεί σε περιφερειακή δύναμη. Προς τούτο θα πρέπει να εξασφαλίσει την άσκηση από απλής επιρροής μέχρι και ηγετικού ρόλου στις περιοχές που χοντρικά συνιστούσαν την οθωμανική αυτοκρατορία. Στις τελευταίες περιλαμβάνονται και τα Βαλκάνια.

Για επίτευξη του παραπάνω στόχου στα Βαλκάνια χρησιμοποιεί τους εκεί Τουρκόφωνους και Μουσουλμανικούς πληθυσμούς και εκμεταλλεύεται την οικονομική δυσπραγία, την αστάθεια και την ανάγκη των αντίστοιχων χωρών για

διεθνή ερείσματα. Επιπλέον για την προσέγγιση των προαναφερθεισών χωρών χρησιμοποιεί πολιτιστικά, μορφωτικά και επιχειρηματικά μέσα.

Υπόψη ότι ο νέο-οθωμανισμός προβλέπει την ύπαρξη μηδενικών προβλημάτων με τους γείτονες.

ΣΥΝΑΦΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και σε όλη τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου τα Βαλκάνια περιελάμβαναν πέντε κρατικές οντότητες (Ρουμανία, Βουλγαρία, Ελλάδα, Αλβανία και Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία), εκ των οποίων μόνον η Ελλάδα ανήκε στη Δύση, ενώ οι υπόλοιπες είχαν υιοθετήσει τον υπαρκτό σοσιαλισμό. Μετά την κατάρρευση του τελευταίου διαλύθηκε η Γιουγκοσλαβία και σταδιακά οδηγηθήκαμε στη σημερινή Βαλκανική που περιλαμβάνει έντεκα ανεξάρτητα κράτη, εκ των οποίων ένα (το Κόσοβο) εντός εισαγωγικών. Τα σημερινά κράτη των Βαλκανίων που έζησαν υπό Μαρξιστικό καθεστώς, «πλην Σλοβενίας και μερικότερα Κροατίας, αντιμετωπίζουν πρόβλημα εκδημοκρατισμού και προσαρμογής στην οικονομία της αγοράς, καθώς και οικονομική δυσπραγία. Επιπλέον, στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, στο Κόσοβο και τα Σκόπια υπάρχει αστάθεια με κινδύνους εμφυλίων συγκρούσεων.

Από τα έντεκα κράτη των σημερινών Βαλκανίων, έξι είναι μέλη του ΝΑΤΟ, τέσσερα είναι μέλη της Ε.Ε., δύο έχουν τον τίτλο της υποψήφιας προς ένταξη στην Ε.Ε. χώρας και δύο εντάχθηκαν στην ΟΝΕ.

Τουρκικές μειονότητες στη Βαλκανική υπάρχουν: Στη Βουλγαρία (9,5%), στη FYROM (4%) και στο Κόσοβο (1%).

Μουσουλμάνοι Σλαβόφωνοι υπάρχουν: Στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, στη Σερβία, στο Μαυροβούνιο και στο Κόσοβο.

Μουσουλμάνοι Αλβανόφωνοι υπάρχουν: Στην Αλβανία, στο Κόσοβο, στη FYROM, στη Σερβία και στο Μαυροβούνιο.

Στην Ελλάδα υπάρχει η γνωστή Μουσουλμανική μειονότητα με τρεις συνιστώσες (τουρκόφωνοι, Πομάκοι και Ρομά).

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Η Βαλκανική πολιτική στις Τουρκίας θα πρέπει να διακριθεί σε πολιτική έναντι της Ελλάδος και σε πολιτική έναντι των λοιπών Βαλκανικών χωρών. Η διάκριση αυτή επιβάλλεται για τους εξής δύο λόγους:

- α. Η Ελλάδα έναντι της Τουρκίας υπερέχει σε πολιτική και κοινωνική σταθερότητα, καθώς και από πλευράς εθνικής συνοχής. Επιπλέον είναι μέ-

λος της ΕΕ και της Ευροζώνης. Τα προαναφερθέντα θωρακίζουν την πρώτη έναντι της τουρκικής επιρροής, γεγονός που δεν ισχύει για τις λοιπές Βαλκανικές χώρες.

- β. Η χώρα μας αποτελεί το μόνο κράτος των Βαλκανίων του οποίου κυριαρχικά δικαιώματα αμφισβητεί ευθέως η Τουρκία.

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΑΝΤΙ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η εν λόγω πολιτική έχει ως επίκεντρό της τις τουρκικές διεκδικήσεις στο Αιγαίο και τη στάση της γείτονος έναντι της Μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, ενώ επηρεάζεται από τις εξελίξεις στο Κυπριακό Ζήτημα.

Στο Αιγαίο η Τουρκία επιδιώκει την αναθεώρηση του υπάρχοντος καθεστώτος με σκοπό την εξασφάλιση πρόσβασης και δικαιωμάτων στα εκεί ενεργειακά αποθέματα, που εκτιμάται ότι υπάρχουν, καθώς και μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων στον θαλάσσιο και εναέριο χώρο. Αμφισβητεί ευθέως κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδος που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο, επικαλούμενη προς τούτο την πρωτότυπη δικαιολογία ότι το Αιγαίο αποτελεί «εξαιρετική περίπτωση» στην οποία δεν μπορεί να βρει εφαρμογή το ισχύον δίκαιο. Εμμένοντας στην προαναφερθείσα άποψη, η τουρκική εθνοσυνέλευση στα 1995 εξουσιοδότησε την κυβέρνηση της γείτονος να χρησιμοποιήσει ακόμα και στρατιωτικά μέσα προκειμένου να αποτρέψει την επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων πέραν των έξι ναυτικών μιλίων. Πρόκειται για το γνωστό «casus belli», το οποίο είναι ακόμη σε ισχύ και το οποίο επιβεβαιώνει ότι η Τουρκία συνιστά απειλή για τη χώρα μας.

Στη Θράκη η Τουρκία χρησιμοποιώντας κυρίως το Τουρκικό Προξενείο της Κομοτηνής, επιδιώκει την ποδηγέτηση της τουρκόφωνης συνιστώσας της εκεί Μουσουλμανικής μειονότητας και τον προσεταιρισμό των Πομάκων. Η επιδίωξη αυτή θα της εξασφαλίσει ένα θύλακα επιρροής στη συγκεκριμένη περιοχή.

Από το σύνολο των προβαλλομένων από την Τουρκία ελληνοτουρκικών διαφορών, η χώρα μας αποδέχεται την ύπαρξη μόνον μίας εξ αυτών, δηλαδή της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας. Για τη διευθέτηση της διαφοράς αυτής έγιναν και συνεχίζονται μέχρι σήμερα προσπάθειες μέσω διαλόγου.

Η σημερινή κατάσταση στις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών έχει όπως παρακάτω:

- α. Συνεχίζονται οι συζητήσεις μεταξύ των δύο πλευρών, με την Ελλάδα να ισχυρίζεται ότι συζητά μόνον την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Ήδη πραγματοποιήθηκαν πενήντα περίπου κύκλοι συζητήσεων και μία σύσκεψη του ανωτάτου συμβουλίου συνεργασίας (αποτελείται από τους

- δύο πρωθυπουργούς και από 5-6 υπουργούς από κάθε πλευρά).
- β. Η Ελλάδα υποστηρίζει την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε.
 - γ. Συνεχίζεται η ισχύς του casus belli και οι προκλήσεις από την πολεμική αεροπορία, το πολεμικό ναυτικό και από ερευνητικά σκάφη της γείτονος στο Αιγαίο.
 - δ. Βελτιώθηκε το κλίμα στις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών, πλην όμως τα αντίστοιχα προβλήματα παραμένουν άλυτα.
 - ε. Το Τουρκικό Προξενείο Κομοτηνής σε αρκετές περιπτώσεις κινείται πέραν των προβλεπομένων διπλωματικών ορίων.
 - στ. Υπάρχουν ενδείξεις για παρέμβαση της Τουρκίας στην Αλβανία, Λιβύη και Αίγυπτο στα πλαίσια των συζητήσεων των χωρών αυτών με την Ελλάδα προς διευθέτηση των αντίστοιχων θαλασσιών ζωνών.

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΑΝΤΙ ΛΟΙΠΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Η τουρκική πολιτική έναντι των χωρών αυτών έχει όπως παρακάτω:

- α. *Σλοβενία – Κροατία – Ρουμανία*: Στις χώρες αυτές δεν υπάρχουν αναγνωρισμένες μειονότητες τουρκικές ή μουσουλμανικές. Επιπλέον και οι τρεις είναι μέλη του ΝΑΤΟ, η πρώτη και η Τρίτη είναι μέλη της Ε.Ε., ενώ η Κροατία είναι υποψήφια προς ένταξη χώρα. Η Τουρκία συνεργάζεται με τις τρεις χώρες στα πλαίσια του ΝΑΤΟ και σε διμερές επίπεδο χωρίς να επιδιώκει άσκηση επιρροής. Από τη Σλοβενία και τη Ρουμανία επιζητεί υποστήριξη για ένταξη στην Ε.Ε.
- β. *Βουλγαρία*: Η Τουρκία εκμεταλλεζόμενη την εκεί μεγάλη τουρκική μειονότητα, η οποία εκπροσωπείται στο κοινοβούλιο με δικό της κόμμα, επηρεάζει την πολιτική ζωή της Βουλγαρίας. Το κόμμα αυτό μέχρι της τελευταίες εκλογές, συμμετείχε σε όλες τις μετακομμουνιστικές κυβερνήσεις. Με χρηματοδοτήσεις διαφόρων έργων (συγκοινωνιακών, φραγμάτων κτλ.) επιδιώκει οικονομική διείσδυση. Από τη Βουλγαρία επιζητεί υποστήριξη για ένταξη στην ΕΕ. Αρκετοί Βούλγαροι φοβούνται ότι η οικονομία της χώρας τους θα περάσει στα χέρια των Τούρκων και ότι μέχρι το 2050 θα καταστούν μειονότητα στην ίδια τη χώρα τους, λόγω του υψηλού δείκτη γεννήσεων των Τούρκων και Ρομά. Οι δύο πλευρές συνεργάζονται στην κατασκευή του αγωγού Nabucco.
- γ. *Σκόπια*: Η Τουρκία εκμεταλλεζόμενη την εκεί τουρκική μειονότητα και τους μουσουλμάνους Αλβανούς, αυξάνει συνεχώς την επιρροή της στο γειτονικό κρατίδιο. Προς τούτο βοηθιέται από την οικονομική δυσπραγία, την αστάθεια και τη δυσκολία των Σκοπίων να ενταχθούν στο ΝΑΤΟ

και την Ε.Ε. Η επιρροή εξασφαλίζεται μέσω στρατιωτικής βοήθειας, μεταφοράς επενδύσεων, ανάληψης της κατασκευής σημαντικών έργων, πολιτιστικών ανταλλαγών και φοίτησης Τούρκων φοιτητών στο πανεπιστήμιο του Στιπ.

- δ. *Αλβανία*: Η Τουρκία χρησιμοποιώντας τους Μουσουλμάνους Γκέκηδες του Βορρά ασκεί σημαντική επιρροή στην Αλβανία. Στον στρατιωτικό τομέα ανέπτυξε με την τελευταία στενή συνεργασία στο πλαίσιο της οποίας χρηματοδότησε τον ναύσταθμο του Αυλώνα τον οποίο και χρησιμοποιούν πολεμικά πλοία της. Στο πλαίσιο της διμερούς οικονομικής συνεργασίας τουρκική εταιρεία συμμετείχε στην κατασκευή της οδού Τιράνων – Πρίστινας. Συνεργασία υπάρχει και τον πολιτιστικό τομέα.
- ε. *Βοσνία – Ερζεγοβίνη*: Η Τουρκία εκμεταλλεζόμενη τους Βόσνιους Μουσουλμάνους, την αστάθεια που παρουσιάζει το συγκεκριμένο κράτος και την οικονομική δυσπραγία του. Πέτυχε να ασκεί στον Μουσουλμανικό πληθυσμό αυτού σημαντική επιρροή. Επιπλέον πέτυχε να διεισδύσει στον προαναφερθέντα πληθυσμό πολιτιστικά και οικονομικά.
- στ. *Μαυροβούνιο*: Η Τουρκία ασκεί περιορισμένη επιρροή χρησιμοποιώντας προς τούτο τους Σλαβόφωνους Μουσουλμάνους και τους εκεί Αλβανούς Μουσουλμάνους.
- ζ. *Κόσοβο*: Ασκεί σημαντική επιρροή χρησιμοποιώντας την εκεί τουρκική μειονότητα και το ομόθρησκο των Αλβανών. Ήταν από τις πρώτες χώρες που αναγνώρισε το Κόσοβο.
- η. *Σερβία*: Επεδίωξε διείσδυση και άσκηση επιρροής στην εν λόγω χώρα. Προς τούτο στα τέλη του 2009 αρχές του 2010, υποσχέθηκε να αποτρέψει την αναγνώριση του Κοσόβου από Ισλαμικές χώρες, ανέλαβε να πείσει τον θρησκευτικό ηγέτη των μουσουλμάνων τους Σατζάκ να μην ζητάει αυτονομία, συμφώνησε να υποστηρίξει την ένταξη της Σερβίας στην Ε.Ε. και υποσχέθηκε τουρκικές επενδύσεις στη χώρα αυτή. Τα προαναφερθέντα δεν υλοποιήθηκαν ή υλοποιήθηκαν σε πολύ μικρό βαθμό με αποτέλεσμα οι διμερείς σχέσεις των υπόψη χωρών να παρουσιάσουν μικρή μόνον ανάπτυξη.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η προσπάθεια της Τουρκίας για αναθεώρηση του καθεστώτος του Αιγαίου έρχεται σε αντίθεση με τον κανόνα της εξωτερικής της πολιτικής «περί μηδενικών προβλημάτων με τους γείτονες». Η ανακάλυψη και έναρξη εξόρυξης ενεργειακών αποθεμάτων στη ΝΑ Μεσόγειο οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η γείτων θα

συνεχίσει και ενδεχομένως να εντείνει την παραπάνω προσπάθεια.

Οι επιδιώξεις της Τουρκίας στις Βαλκανικές χώρες, πλην Ελλάδος, ευοδώθηκαν σε σημαντικό βαθμό και κυρίως στην Αλβανία, στη Βοσνία – Ερζεγοβίνη, στα Σκόπια και στη Βουλγαρία. Εκτιμάται ότι η αντίστοιχη προσπάθεια θα συνεχισθεί και στα επόμενα χρόνια.

Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2011

Ιωάννης Ζούκας

Αντιστράτηγος

Επίτιμος Διοικητής Γ' ΣΣ/ΝDC - GR